

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

PROWODYR

OJCZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Takim mianem określamy przywódcę bandy, kogoś, kto stoi na czele jakiejś grupy i nakłania jej członków do działań niosących szkodę innym lub wyrządzających im krzywdę. PROWODYR ma obecnie jednoznacznie negatywne konotacje. Ale nie zawsze tak było.

W I połowie XIX w. Juliusz Słowacki, a nieco później Władysław Syrokomla, pisząc o PROWODYRZE, stosowali to słowo w znaczeniu 'wodzirej; ten, kto prowadzi tańce na balach'. Natomiast Józef Ignacy Kraszewski używał określenia PROWODYR w odniesieniu do przewodnika ślepego.

PROWODYR to XIX-wieczne zapożyczenie ukraińskie. W ukraińskim PROWODYREM nazywano chłopca - kawalera - który, darząc sympatią pannę, odprowadzał ją po niedzielnej mszy spod cerkwi do domu (bez prawa wstępu, rzecz jasna, obyczaje tego nie dozwalały).

W XX-wiecznej polszczyźnie pozytywne znaczenia PROWODYRA zanikły, utrzymało się tylko ogólne 'ten, kto jest przewodnikiem', a stąd 'ten, kto jest przywódcą', zaś „groźne brzmienie” słowa PROWODYR - z podwójnym r, na początku i na końcu - spowodowało, że wyraz zaczął być używany w negatywnych kontekstach, przez co z czasem jego znaczenie się zmodyfikowało i konotacje przeszły do znaczenia leksykalnego.